

Софокъл
Антигона

>

Лица

АНТИГОНА
ИСМЕНА
ХОР ОТ ТИВАНСКИ СТАРЦИ
КРЕОН
СТРАЖ
ХЕМОН
ТИРЕЗИЙ
ВЕСТИТЕЛ
ЕВРИДИКА

Пролог

АНТИГОНА

Исмено, моя родна сестро, знаеш ли
беда, родена от делата бащини*1,

[*1 Грехът на Едип, който убил баща си и се оженил за майка си, е
тема на трагедията „Едип цар“.]

с която Зевс не е белязал дните ни?

Не, няма горест, болка и страдание,
безчестие и срам, които в твоите
и в моите беди не съм съзирала.

Ала какво, говори се, навред в града
днес вождът повелява с нова заповед?

Не си ли чула за беда, подготвяна
за близък нам човек от враговете му?*2

[*2 Близкият човек, за когото говори Антигона, е мъртвият
Полиник. С думата врагове тя означава не само Креон, който е издал
позорна заповед, но и всеки, който би се обявил в негова подкрепа.]

__ИСМЕНА__

Не, Антигоно, новина за свой човек
не зная — нито скръбна, нито радостна, —
откакто своите братя ний загубихме,
в едничък ден един от друг погубени.*1

[*1 Етеокъл и Полиник, върху които тегне проклятието на баща им Едип, веднага след изпращането му в изгнание започват спор за тиванския престол. Като вождове на две враждебни войски, те загиват от взаимните си удари.]

Разбрах, че тази нощ били са тръгнали
аргивските войски*2 — и нищо повече.

[*2 _Аргивски войски_ са войските на град Аргос, начело на които Полиник дохожда под стените на Тива.]

Ала не съм ни скръбна, нито радостна.

__АНТИГОНА__

Да, знаех, затова и от чертозите
те викнах, за да чуеш ти единствена.

__ИСМЕНА__

Какво? Изглеждаш силно развъълнувана.

__АНТИГОНА__

Креон удостоява в гроб единия
от братята ни, а лишава другия!
Положил, както казват, Етеокла той —
според закона и по обичаите —
в земята и го пратил с чест при мъртвите.
А за трупа на Полиник, нещастния,
издал бил той до гражданите заповед:
ни плач за него, нито погребение!
Да се остави неоплакан, незарит —
богата плячка за пернати хищници.
Така бил повелил Креон, любезният,
за тебе и за мен — за мен, разбираш ли?

Той щял да дойде, за да обяви това
на тия, що не са го чули. Всичко туй
не смятал за шега и непокорникът
пребит ще падне от народа с камъни.
Ще видим днес дали си благородница
или от знатни прадеди — нищожество!

__ИСМЕНА__

Какво бих променила аз, нещастнице,
със своя труд и своето мълчание?

__АНТИГОНА__

От тебе чакам помощ и съдействие.

__ИСМЕНА__

В каква беда! Какво си пак намислила?

__АНТИГОНА__

Ще погребеш задружно с мене мъртвия.

__ИСМЕНА__

Да го погребваш... въпреки забраната?

__АНТИГОНА__

Да, аз, щом ти не си съгласна — моя брат
и твоя! Та това не е предателство!

__ИСМЕНА__

Злочеста! При Креоновата заповед?

__АНТИГОНА__

О, той не ще ме отклони от пътя ми!

__ИСМЕНА__

Горко ми! Сестро, помисли как нашият
баща умря в омраза и презрение!* 1

[*1 Според Софокловата трагедия „Едип в Колон“ Едип умира, помирен с боговете. Прорицанията гласели, че страната, която приеме тялото му, ще стане неуязвима за враговете си.]

Когато изведнъж разкри позора си,
той сам избодеше със ръка очите си.

А майка му, която бе и негова жена,
сама с въже прекъсна дните си... *2

[*2 Според трагедията „Едип цар“ Йокаста, майка на Едип, след смъртта на мъжа си Лай се омъжила за собствения си син, без да знае с кого встъпва в брак. По-късно, когато това станало явно, Йокаста се обесила, а Едип избол очите си.]

Най-сетне, нашите двама братя-клетници
в един ден бяха копия кръстосали
и паднаха един от друг с еднаква смърт.
Мисли — еднически ние с теб останахме
и ще погинем, щом против законите
престъпим царска власт и царска заповед.
И нека помним още, че жени сме ний,
че сили за борба с мъжете нямаме.
И после — заповядват ни по-силните,
а тях дори в по-тежко зло ще слушахме.
И затова, като помоля мъртвия
да ми прости; че съм така принудена,
ще слушам царя аз. Та невъзможното
да предприемаш, е съвсем безсмислено!

__АНТИГОНА__

Не моля вече, не желая твоето
съдействие, дори да би го давала.
Мисли каквото искаш, ала него аз
ще погребам и ще загина радостна.
Ще легна мила редом с него, милия,
изпълнила свещен завет. По-дълъг срок
ще трябва да се нравам на подземните.
Сред тях навеки ще лежа. А светото
за боговете, ако щеш, презирай ти!

__ИСМЕНА__

О, не, не го презирам, но безсилна съм
да тръгна срещу своите съграждани.

__АНТИГОНА__

С това се оправдавай! На любимия
свой брат отивам да приготвя гроба аз!

__ИСМЕНА__

О, колко ме е страх за тебе, клетнице!

__АНТИГОНА__

За мене се не бой! Мисли за себе си!

__ИСМЕНА__

За всичко туй поне не казвай никому,
пази го в тайна. Аз ще правя същото.

__АНТИГОНА__

О, разгласявай! Ще те мразя повече,
ако мълчиш, ако не кажеш всекому!

__ИСМЕНА__

В ужасен миг се горещи сърцето ти!

__АНТИГОНА__

Комуто трябва, зная, угодила съм.

__ИСМЕНА__

Да би могла! Но искаш невъзможното!

__АНТИГОНА__

Ще спра, когато секнат в мене силите.

__ИСМЕНА__

Спри по-добре навреме невъзможното!

__АНТИГОНА__

Ще те намразя заради словата ти!

Омразна ще си с право и на мъртвия!

Но остави ме с моето безумие

да страдам! Знам, не ще пострадам толкова,

че да не бъде мойта смърт — прекрасна смърт!

__ИСМЕНА__

Върви, щом искаш, ала знай — безумна си,

и пак с любов към тебе гледат своите.

(Излизат.)

Парод

__ХОР__

Първа строфа

Ясно слънце ле, светлина

тъй прекрасна — за първи път —

в Тива, в седмовратния град!*1

[*1 _В Тива, в седмовратния град_ — беотийска Тива се означава обикновено като седмовратна, за разлика от стовратната Тива в Египет.]

Изгря и ти, око на деня —

цял в позлата, — и прелетя

през диркейските води*2,

[*2 _Диркейски води_ са водите на извора Дирка, в западната част на Тива.]

па удари със остра юзда

и подгони със вихрен бяг

белошитният аргоски воин*3,

[*3 _Белошитният аргоски воин_ — отличителен белег на аргивците били белите щитове. Белошитни те са и у Есхил в „Седемте срещу Тива“, и у Еврипид във „Финикийците“.]

цял в оръжие стегнат.
Него тук, против нашата родна земя,
Полиник подир толкова бурния спор*4
[*4 Спорът е за властта над Тива.]
ни доведе. А той с пронизителен вик —
сякаш хищен орел — врѣхлетя врѣз града,
под крила белоснежни прикрил рамене,
с неброими стрели
и със шлемове с гриви развени.

Първа антистрофа

Спрял над нашия град, със взор
вперен, с копия, жадни за кръв,
той обграждаше седемте
врати. Но ето, махна се той,
без да е лочил наша кръв,
без да е грабнал с боров плам
Хефест*1 наште китни стени —

[*1 _Хефест_ е бог на огъня. Тук с името на бога се означава
самият огън.]

тъй в тила му гръмна Арей
с боен вик, и в бой полетя
драконът победен.*2

[*2 _Драконът победен_ — драконът като символ на тиванската
мощ е противопоставен на орела — символ на аргоската войска.]

Зевс безкрай ненавижда! надменната реч.

И когато видя като буен поток
да летят към стените под гордия звън
на своето златно оръжие, с гръм
повали Капаней*3, както беше готов

[*3 _Капаней_ е един от седемте вождове, които участвували в
похода на Полиник срещу Тива. В оригинала той не е означен изрично,
но без съмнение Софокловата публика добре е разбирала за кого говори
поетът. Името на Капаней станало синоним на богохулник (срв. Есхил.
„Седемте срещу Тива“).]

чак отврѣх крепостта

да запее победна песен.

Втора строфа

Рухна тогава на земята твърд, сразен
той,
който летеше с огън в ръка и с див
бяс,
с вик,
с вой, с безумния дъх
на разярени ветрове.
Всичко свърши с край нечакан.
С удари тук,
с удари там
смаза врага
Арес, великият
и благосклонен съюзник.

Седем вожда пред градските седем врати —
срещу равния равен — оставиха там
своите медни оръжия в Зевсова чест.
Само клетите двама не сториха тъй —
те, рождените братя, един срещу друг
устремиха оръжия с мощна ръка,
и еднаква бе тяхната гибел.

Втора антистрофа

Но многославна Победа пристигна пак
тук.
Смее се към колесниците в Тива с весел смях
тя.
Вред
днес след тази война
всичко забрава да покрий!
Нека в храмовете божи
вием хора
цялата нощ!
Бакх да е с нас —

който разтърсва
Тива — и той да ни води!

Първи епизод

__ХОР__

Ала иде и царят на нашта земя,
Креон Менойкеев,
зарад новите случки, изпратени нам
от небето. Какво ли в ума си таи,
та е викнал сега на събрание нас,
тиванските старци,
чрез разгласа до всички в града ни?

(Влиза Креон.)

__КРЕОН__

Мъже, града издигнаха безсмъртните,
след като дълго с бури го разтърсваха.
Чрез пратеници исках вас единствени
да призова, защото, първо, знам добре,
че трона и властта на Лая тачехте,
че след като Едип спаси държавата
и след като умря, към синовете му
вий твърди в своята преданост останахте.
Понеже те и двамата загинаха
в един ден от взаимните си удари,
опозорени от братоубийството,
аз имам днес властта и трона в царството
поради кръвното си родство с мъртвите.
Не можем да познаваме у всекиго
душа, сърце и ум, преди в законите
и във властта да е показал опитност.
За мене, ако този, който властвува,
не се държи за най-добрите правила

и ако страх е вцепенил езика му,
негоден е, така съм смятал винаги.
И онзи, който слага над родината
приятеля си, е за мен нищожество.
Да чуе Зевс, той вижда всичко всякога:
не ще мълча, ако съзра нещастие,
надвиснало над моите съграждани.
Не ще приемам за приятел никога
врага на своя град, защото зная аз,
че той, градът, спасява и че плува ли
щастливо той, намираме приятели.
Й ще въздигна Тива с тези правила.
Сега във връзка с туй издадох заповед
за синовете на Едип до всички ви.
За Етеокъл, който, защитавайки
града, умря, прославен с ловко копие,
да се положи в гроб със всички почести,
които получават най-достойните.
Но брат му, който дойде от изгнание —
за Полиник говоря, който бащин край
и родни богове на огън искаше
да предаде, да се напие с братска кръв
и да зароби своите съграждани,
за него, казвам, обявих навред в града —
ни гроб, нито оплакване от някого!
Да се остави незарит — на кучета
и хищни птици плячка отвратителна.
Така реших. Не ще въздам на лошия
честта, която има най-достойният.
А който люби своя град, и приживе,
и след смъртта си той ще има почести.

__ХОР__

Креоне, тъй решаваш за приятеля
и за врага на нашето отечество.
Закони можеш да прилагаш всякакви —

за мъртвите, тъй както и за живите.

__КРЕОН__

Следете да се спазва тая заповед.

__ХОР__

С подобен дълг натовари по-младите.

__КРЕОН__

Да, стражи са поставени край мъртвия.

__ХОР__

А нещо друго ще ни заповядаш ли?

__КРЕОН__

Да не допускате неподчинение.

__ХОР__

Но кой е глупав да желае сам смъртта?

__КРЕОН__

Да, тъй ще му платя. Но често хората
с надежда за печалба са погивали.

(Влиза Страж.)

__СТРАЖЪТ__

Не ще река, о царю, че от тичане
до смърт задъхан съм дошъл в палата ти.
Та много пъти мислите ме спираха
и се обръщах посред път за връщане.
И често тъй говореше душата ми:
„Защо вървиш към своята казън, клетнико?
Как, опираш! Но ако Креон от другиго
научи, от беда ще се избавиш ли?“
Тъй мислех и вървах едвам, с усилие.

И кратък да е пътят, удължава се.
Най-после се реших да се явя пред теб,
уверен, че не ще пострадам повече,
отколкото съдбата е приготвила.

__КРЕОН__
Що има? От какво е туй смущение?

__СТРАЖЪТ__
За себе си ще кажа първо — нищичко
не съм направил, нито знам виновния,
и ако зло ме сполети — неправо е.

__КРЕОН__
Добре, добре се целиш ти, ограждаш се
отвред. Ще кажеш нещо важно, явно е.

__СТРАЖЪТ__
Големи страхове ни вдъхва лошото.

__КРЕОН__
Кажи най-сетне и след туй — отивай си!

__СТРАЖЪТ__
Добре, ще кажа. Преди малко някой е
погребал тайно мъртвия. По тялото
посипал суха пръст, извършил обряда.

__КРЕОН__
Какво говориш? Кой е този дързък мъж?

__СТРАЖЪТ__
Не знам. Ни удари от брадва имаше,
ни изкопана пръст. Видяхме — твърда бе
земята, непокътната и без следи
от колела — незнаен бе виновникът.

И щом ни каза първият от дневните
пазачи, ние смаяни останахме.

Трупът не беше в гроб, ала покрит бе той
със малко пръст, като за очищение.*

[* Древните гърци смятали, че голям грях върши онзи, който не се
погрижи да погребее изоставен мъртвец. Погребалният обред се смятал
за извършен и тогава, когато върху мъртвия се посипело малко пръст.]

И нито звяр, ни куче бе оставило
следа — не бе и влачен, то се виждаше.

Тогава ругатни сред нас се вдигнаха,
един кореше другия. И можехме
до бой да стигнем — никой не ни спираше.

Виновен беше всеки за другаря си,
а явно — никой: никой не признаваше.

Готови бяхме да ловим горещ метал,
да встъпим в жар, да се кълнем в небесните,
че сме невинни, че не знаем, никого
да е замислил и извършил делото.

Накрай, когато нищо не постигнахме,
обади се един и всички сведохме
глави от страх. Не можехме ни думица
да възразим, нито пък средство знаехме
да се спасим. Той казваше за случката
да ти обадим, нищо да не скриваме.

Прие се, и съдбата мене, клетия,
определи за туй голямо щастие.
Не искам аз, не искаш ти, но ето ме.
Вестител на беди не тачат никъде.

__ХОР__

Отдавна, царю, мисля тъй в сърцето си —
това са ни изпратили небесните.

__КРЕОН__

Млъкни, за да не ме вбесят словата ти!
Да не излезеш глупав, че и стар при туй!

Та ти говориш нетърпими работи!
За този труп — небесните се грижели!
Дали удостояват с погребение
като заслужил онзи, който искаше
да изгори и храмове, и дарове,
да разори земята и закона им?
Ти виждал ли си да почитат лошите?
Не — граждани, които недоволствуват,
са възроптали срещу мене, клатят те
глава и не желаят във законния
ярем и подчинение да впрегнат врат.
Те стражите ми с подкуп, зная сигурно,
към дръзката постъпка са подтикнали!
Да, нищо на света не е тъй гибелно
за хората като парите! Те рушат
града, прогонват людеите от бащин дом,
те учат, те в заблуда вкарват честните
души и ги въвличат в престъпления!
Те сториха да носят хитрост хората
и да познават всяко безчестие!
Ала ще дойде време за подкупните
с дължима казън да платят делата си!

(Към Стража.)

Но ако вярно още тача Зевса аз,
добре да знаеш, казвам и кълна ти се:
ако не ми намерите виновника
и ако го не видя тук, едната смърт
не ще ви стигне, докато не кажете —
обесени, но живи — за безчинството!
Да знаете къде пари да дирите!
Така да разберете, че не е добре
отвсякъде печалби да очаквате!
След срамните облаги виждаш повече
погубени, отколкото избавени!

__СТРАЖЪТ__

Сега да кажа нещо — позволяваш ли?

__КРЕОН__

Нима не виждаш колко неприятно е!

__СТРАЖЪТ__

Слуха ли дразня аз или душата ти?

__КРЕОН__

Какво пък ще ми дириш де е болката?

__СТРАЖЪТ__

В слуха — от мен, в душата — от виновника.

__КРЕОН__

Но ти бърбовец си роден наистина!

__СТРАЖЪТ__

Поне не съм извършил тази работа.

__КРЕОН__

И още как! Продам си и душата си!

__СТРАЖЪТ__

О! Да смяташ, че си прав, и да си тъй неправ!

__КРЕОН__

Приказвай, ала знай — не доведете ли
виновника пред мене, ще признаете,
че подлата облага носи бедствия!

(Влиза в двореца.)

__СТРАЖЪТ__

Дано го хванат! Ала улови ли се,
или пък не — това ще каже Случаят, —
не ще ме видиш тук да стъпя повече.
Останал здрав и читав неочаквано,
небе, дължа ти много благодарности!

(Излиза.)

Първи стазим

__ХОР__

Първа строфа

Много са чудните неща,
но човек е пръв сред тях.
Бит от вятъра мразовит,
той по сивия морски гръб
минава, край него бучат води
и се надигат с вой.

Най-първата сред боговете,

вечната плодна Земя*, той обработва,

[* _Най-първата сред боговете, вечната плодна Земя_ — Земята
била смятана за майка на самия Зевс.]

всяка година я пори с ралата си,
с впрегнати коне пръстта обръща.

Първа антистрофа

С плетени мрежи той лови
лекокрилия птичи рой
и свирепите зверове,
па ги води във своя дом.
Лови плода на морето той —
човекът с ум дарен, —
с юзда изкусно той смирява
скитника звяр, под ярем гъстогривия,
буйния кон укротява и горския

неуморен бик в хомот запряга.

Втора строфа

Владее и слово, и дух
крилат; със закон се стреми
градове да урежда; знае да избягва
смразяващите студове
и тежкия пороен дъжд със средства —
безброй.

Пред нищо бъдно не стои
безпомощен и само ада

няма да избегне той.

Но пак за тежки болести
цяр е намерил.

Втора антистрофа

Той има безкрайната мощ
да бъде изкусен творец
и по пътя си следва ту добро, ту лошо.
Потъпква родния закон
и божията свята правда в светлия град.
Не е градът за оня, който срам
чрез дързостта си е добил!

Да не бъде в моя дом
такъв човек и да не е
с моята мисъл!

Втори епизод

__ХОР__

Какво чудо, небе! Аз се питам сега
как да кажа, че не Антигона е туй,
като виждам, че тя е самата!

Нещастнице!

О, дете на Едипа нещастен, какво

е това? И дали те довеждат сега,
пренебрегнала царския тежък закон,
заловена в безумна постъпка?

(Влиза Стражът, който Води Антигона.)

__СТРАЖЪТ__

(като посочва Антигона)

Това е нейно дело! Тя бе хваната,
погребвайки мъртвеца. Но къде е Креон?

__ХОР__

Навреме тъкмо пак излиза, ето го.

(Влиза Креон.)

__КРЕОН__

Какво? Защо навреме ида, казвате?

__СТРАЖЪТ__

Да се кълнат, не бива, царю, смъртните.
Отпосле виждаш — лъгал си се. Вярно е,
не смятах да дохождам пак в двореца ти,
че твоите заплахи тъй ме стреснаха!
Но радостта, която не очакваме,
не се сравнява с други удоволствия.
Дойдох, макар че се заклех в противното
с девойката, която беше сварена
да кити гроба. Жребие не хвърляхме —
че мое, не на друг е туй откритие.
Сега вземи я, царю, обвинявай я,
тъй както знаеш. А за мене — право е
да си вървя, свободен от опасности.

__КРЕОН__

Отде я водиш? Где и как е хваната?

__СТРАЖЪТ__

Ти знаеш всичко — тя погребва мъртвия.

__КРЕОН__

Самият ти разбираш ли словата си?

__СТРАЖЪТ__

Видях я да посипва с пръст умрелия —
което забраняваш ти. Разбра ли ме?

__КРЕОН__

А как сте я видели? Как я хванахте?

__СТРАЖЪТ__

Тъй беше: щом се върнахме, уплашени
от твоите закани, ние махнахме
пръстта, с която бе покрито тялото,
и тлеещия труп добре разголихме,
па горе, на върха, на завет седнахме,
за да не ни удари миризмата му.
И живо всеки ругатни отправяше
към другия — да гледа своята работа.
Така седяхме там, додето слънцето
застана сред небето и наоколо
захвана пек. Тогава изведнъж изви
вихрушка — гняв небесен, — мигом вятърът
постла полята с прах, раздърпа шумата
на ниските гори, изпълни целия
простор. Стояхме ний с очи затворени
под този бич. Когато стихна той,
съглеждаме девойката. Тя плачеше
горчиво като птичката, намерила
гнездото си от малките опразнено.
Така и тя. Щом зърна голо тялото,
заплака с глас и запроклина людето,

които бяха осквернили мъртвия.

Донесе мигом суха пръст с ръцете си,
па отвисоко, с медния кован кратер*,

[* _Кратер_ — широк съд, в който при жертвоприношения
смесвали вино с вода.]

трупата зачете с тройно възлияние.

Ний, щом видяхме туй, веднага скочихме
и — хванахме я. Тя не бе уплашена.

Разпитахме я всичко за предишното
и за сега. Тя нищо не отричаше,

И радвах се тогава, но и жал ми бе.

Да те не дебне зло — това е радостно,
ала да водиш към беда приятели,
е тежка скръб. Но всичко туй не е за мен
тъй важно, както моето спасение.

__КРЕОН__

(Към Антигона)

Ти, дете свеждаш тъй глава! Признаваш ли,
или отричаш — туй да си извършила?

__АНТИГОНА__

Признавам, не отричам нищо — сторих го.

__КРЕОН__

(Към Стража)

Където искаш, можеш да вървиш сега,
освободен от тежко обвинение,

(Към Антигона)

А ти кажи ми с кратък, ясен отговор,
известна ли ти е била забраната?

__АНТИГОНА__

Да, как не! Тя бе разгласена публично.

__КРЕОН__

И дръзна да престъпваш тая заповед?

__АНТИГОНА__

Ни Зевс ми повели това, ни Правдата*,

[* _Правда_ (_Дика_, _Дике_) — богиня на справедливостта,
дъщеря на Зевс и Темида.]

съжителката на подземни демони —

а те закони дадоха на хората.

Не смятах за така могъщи твоите

повели, че да нарушава смъртният

неписаните вечни божии правила.

Не са от вчера, ни от днес, а винаги

са живи. Кой би казал откога са те?

Не исках затова, от страх пред заповед

на смъртен, да получа наказание

от боговете. Знаех — смърт. Защо пък не?

Дори без твойта заповед. Облага е

за мене да издъхна предивременно.

Та да живееш като мене, в толкова

беди, смъртта не ще ли бъде щастие?

Така, от туй, че ме улучи зла съдба,

не ме боли. Но истински бих страдала,

ако трупа на брат си бях оставила

без гроб. От всичко туй сега не ме боли.

Ако това за глупост смяташ, ето що:

един глупец ме назовава глупава.

__ХОР__

Личи си, с твърд характер е девойката,

от твърд баща. Не трепва пред нещастие.

__КРЕОН__

О, много често твърде упоритите

души разбити падат; и най-твърдото

желязо, щом се закали над огъня,
ще видиш — раздробява се на късове.
А с малката юзда, аз зная, буйните
коне притихват. Гордост? Неуместна е
за роба, над когото тегне чужда власт!*

[* Родената от свободни родители Антигона в никой случай не
може да се нарече робиня. Тук има преувеличение, естествено за силно
афектирания, груб и деспотичен Креон.]

А ето, тя говори оскърбително,
макар да е престъпила законите.
След първата ѝ дързост иде втората —
тя с нея се гордее, подиграва се!
Не аз ще бъда мъж, а тя, разбира се,
ако това ѝ мине безнаказано!
Да! Нека ми е племенница, нека е
най-близката от всички мои сродници —
не ще избегне тя, нито пък нейната
сестра от най-ужасен дял! И нея тук
аз обвинявам като съучастница!
Извикайте я! Преди миг в палатите
я виждам побесняла, не на себе си.
Издава се душата на потайния
злодей, преди да се явят делата му.
Аз мразя, щом при явно провинение
виновникът се смята горд с простъпката!

__АНТИГОНА__

От мойта смърт какво желаеш повече?

__КРЕОН__

О, нищо! С нея всичко е постигнато.

__АНТИГОНА__

Защо се бавиш? О, така противни са
словата ти, и тъй дано е винаги!
Тъй както ти са неприятни моите.

Ала какво ще ме прослави повече
от туй, че в гроб съм брата си положила?
Тук всички биха рекли: „Одобряваме!“ —
ако страхът не бе сковал езика им.
Да, с много нещо е щастлив тиранинът,
каквото иска върши и говори той.

___КРЕОН___

Тъй виждаш само ти между кадмейците.

___АНТИГОНА___

И те го виждат, но пред тебе — неми са.

___КРЕОН___

И ти не се червиш да мислиш иначе?

___АНТИГОНА___

Не е позорно да почиташ своите.

___КРЕОН___

А падналият в бой не е ли твоя кръв?

___АНТИГОНА___

Да, моя — от баща ми и от майка ми.

___КРЕОН___

Защо тогава тачиш само другия?

___АНТИГОНА___

О, не, така не би говорил мъртвият!

___КРЕОН___

Да, тачиш го наравно с нечестивеца!

___АНТИГОНА___

Не роб е този, който падна — брат ми е.

__КРЕОН__

Рушител на града! Защитник — другият!

__АНТИГОНА__

Но Хадес иска равенство за мъртвите!

__КРЕОН__

Добрият няма равен жребий с лошия!

__АНТИГОНА__

Дали пък долу правят тая разлика?

__КРЕОН__

Врагът не е приятел и във гроба си!

__АНТИГОНА__

Не за вражда — за обич съм създадена!

__КРЕОН__

За обич ли? Отивай в ада — там люби!

Жена не ще ме води през живота ми!

(Влиза Исмена.)

__ХОР__

Ала виж: пред вратите Исмена стои —
лее сълзи за своята скъпа сестра.

На челото ѝ облак, лицето пламти,
загрозено от него,
а прекрасните бузи са мокри.

__КРЕОН__

(Към Исмена)

В дома ми си се вмъкнала, усойнице,
и смучеш мойта кръв! Уви, не знаех аз,

че храня бесове и смърт за трона си!
Дял имаш ли, кажи, в това погребване,
или ще се кълнеш — не съм и чувала?

__ИСМЕНА__

Да, щом сестра ми се признава, сторих го.
Участвувах и нося от вината й.

__АНТИГОНА__

Не, правдата не ще ти позволи това!
Не пожела, не те и взех със себе си!

__ИСМЕНА__

Не се свеня при твоето нещастие
да бъда съучастница в бедата ти.

__АНТИГОНА__

Мъртвецът знае на кого е делото.
Не искам обич само в празни приказки!

__ИСМЕНА__

Не ми отказвай, сестро, нека с теб умра
и да изпълня своя дълг към мъртвия!

__АНТИГОНА__

О, с мене — не! Това, което с пръст не си
докосвала, не искам! Стига мойта смърт!

__ИСМЕНА__

Какъв живот без тебе ще е радостен?

__АНТИГОНА__

Креона питай, него уважаваш ти.

__ИСМЕНА__

Защо без полза ме измъчваш толкова?

__АНТИГОНА__

Но ако ти се смея, знай — от болка е.

__ИСМЕНА__

Не, не, кажи с какво бих ти помогнала!

__АНТИГОНА__

Спаси се! Не завиждам на живота ти!

__ИСМЕНА__

Ах, няма ли да споделя съдбата ти?

__АНТИГОНА__

Ти пожела живот, а аз — смъртта избрах.

__ИСМЕНА__

Ала нали ти казах своето мнение?

__АНТИГОНА__

О, тебе хвалят тук, а мене — другаде.

__ИСМЕНА__

Ала все пак еднаква е вината ни.

__АНТИГОНА__

Дерзай! Живееш ти, а аз отдавна съм умряла, за да угодя на мъртвите!

__КРЕОН__

Едната полудя сега, а другата си е такава още от рождение.

__ИСМЕНА__

Вроденият ни разум, царю, в бедствия
не си остава същият, изменя се.

__КРЕОН__

Поне у тебе — вършиш лошо с лошите!

__ИСМЕНА__

Без нея как самичка ще живея аз?

__КРЕОН__

Не говори за нея вече — мъртва е!

__ИСМЕНА__

На своя син убиваш годеницата!

__КРЕОН__

И други ниви са добри за работа!

__ИСМЕНА__

И той, и тя това не са помисляли!

__КРЕОН__

Не ща таквиз жени за синовете си!

__АНТИГОНА__

Баща ти как те хули, скъпи Хемоне!

__КРЕОН__

Ти много ми дотегна вече с брака си!

__ИСМЕНА__

Нима ще я отнемеш на сина си ти?

__КРЕОН__

Самичък адът ще разкъса връзката.

__ХОР__

Решена е смъртта й вече, виждам аз.

__КРЕОН__

И ти, и аз. Но стига. Отведете ги
в двореца, роби! Трябва тези две жени
да пазите добре, бъдете бдителни!
Защото, зная бягат и безстрашните,
когато в миг съзрат смъртта пред себе си.

(Извеждат Антигона и Исмена.)

Втори стазим

__ХОР__

Първа строфа

Щастливи са тези, които зло не знаят.
Щом разтърси къщата някому бог —
безброй
бедствия върхлитат рода му
в безкрайни дълги дни.

Така вълните бягат с рев
под тракийските* могъщи

[* Тракия смятали в древността за царство на студения северен
вятър Борей.]

вихри върху мрачното подморие
и носят, и натрупват чак от дъното
черна, неспокойна кал.

Скалите им отвърщат с рев и стонове.

Първа антистрофа

Отколе са тия беди в дома на Лабдак*1 —

[*1 _Отколе са тези беди в дома на Лабдак_ — Софокъл, подобно
на Есхил, споделя възгледа за родовото проклятие, което постига не

само непосредственият извършител на престъпно деяние, но и лично невинните негови потомци.]

връз бедите на мъртвите се струпват те.

Тъй не може род да избави рода, а някой бог
ще го срази — и няма мир.

Сетен стрък сред светъл зрак
в чертозите Едипови сияеше,
ала и него някой от подземните

в миг преряза с кървав сърп —
за дръзки думи и за ярост в мислите.*2

[*2 Хорът има пред вид и Антигона, и Исмена, тъй като смъртната присъда, издадена от Креон, засяга, поне дотук, и двете сестри.]

Втора строфа

Каква човешка надменност, Зевсе,

дръзко би погазила твойта мощ,
която ни сън,

който оборва всичко,
ни неуморните божи месеци
ще победят?

Ти си безсмъртен цар,
ти владееш сам в сияния олимпийски.

И в предишни дни, и днес,
и в бъдни дни ще живее
тоя закон: докрай
нищо
не следва човека, само бедата — докрай.

Втора антистрофа

Така надеждата колеблива

дава щастие на мнозина, да —
но тя и безброй

празни желания мами.

Дебне, когато не е очаквана,
докато в миг —
в огън кракът си изгориш.

Да, мъдрец е казал славните стари думи:
мисли злото за добро
човекът, комуто бог
тласка ума към смърт,
гибел.
Доброто е малко, само бедата — докрай.

Трети епизод

(Влиза Хемон.)

__ХОР__

Ето, Хемон е тук — твойт най-млад син.
Дали иде при тебе със скръбна душа
за съдбата на своята свидна любов
Антигона, дали
от тъга по изгубена обич?

__КРЕОН__

Ще видим не по-зле от прорицатели.
(Към Хемон.)
На своята годеница чул присъдата,
навярно идеш, сине, с гняв при татка си?
Или при все туй пак сме ти приятели?

__ХЕМОН__

Аз твой съм, татко. С правилни напътствия
ме водиш ти и аз те следвам винаги.
Не е желан за мене с право никой брак,
за който нямам твойта мъдра опитност.

__КРЕОН__

Тъй трябва, синко мой, да мислиш винаги,
най-първо да зачиташ воля бащина.
Та за деца послушни молят хората

небето — с тях да им дарува къщите —
врага си да наказват, а приятеля
да тачат, както го е тачил татко им.
За оня, който е родил негодници,
какво би рекъл, ако не — че тежко зло
си е създал и смях за враговете си?
Пленен от страст към някаква жена, дете,
не заслепявай разума си, знай добре —
студени са прегръдките на лошата
жена, с която ще живееш. Има ли
по-страшно зло от лошите приятели?
И тъй, заплюй я като неприятелка
и нека се омъжи между мъртвите!
Понеже нея залових единствена
от всички да погазва моя заповед,
лъжец не ще ме видят моите граждани —
ще я убия! Пък да вика Зевса тя
да отмъсти! Ако търпя нехайството
на своите, явно, ще търпя и чуждото.
Че строгият в домашните си работи
постъпва справедливо и в държавните.
А онзи, който дръзко тъпче правото
и смята да владее господаря си,
от мен не ще получи одобрение.
Не, трябва да се слуша тук изборият —
в голямо, в малко, в право и в неправилно!
И знай, че такъв човек и хубаво
се подчинява, и добре командува,
и в бурята на боя той е в строя си
като добър и смел другар на другите.
Безредие — това е най-голямо зло!
Държавите погубва то и къщите
обезлюдява. То обръща в битките
войските в бягство. А пък за покорните
послушността е често — избавление.
Тъй трябва да се пази ред и никога

не бива на жена да се поддаваме.
Да паднеш от ръка на мъж, е по-добре,
не ще рекат за тебе: „От жена по-слаб!“

__ХОР__

Ако не сме от старостта измамени,
ний мислим, че разумни са словата ти.

__ХЕМОН__

Небето, татко, влага в нас разсъдъка,
най-висшият от всички божии дарове.
Не бих могъл да кажа, че неправилно
говориш, и дано не мога никога.
Но нека чуем словото на другите.
Мой дълг е преди теб да виждам винаги
какво говорят, вършат, хулят хората.
От страх пред теб не казва никой поданик
това, което не настройва радостно.
Но аз дочувам как сред мрака целият
народ на Тива жали днес девойката,
че днес в града погива най-невинната
за най-прекрасно дело с най-позорна смърт,
която не остави брат си — в кървав бой
убит и непогребан — ни на птиците
да стане плячка, ни на стръвни кучета.
С това не е ли златен дар заслужила?
Навред се носи тайно тоя тъмен слух.
От всичките блага за мене, татко мой,
най-свидно е родителското щастие.
За син — какво по-славно от щастлив баща,
какво по-славно за баща от щастие
на син? Ала не смятай, че единствено
това, което мислиш ти, е правилно.
Защото, който смята, че единствен той
е с мисъл, със сърце, с език — и никой друг, —
излиза кук, разгледан по-внимателно.

Да, да, не е позорно и за мъдрия
да учи много и да не упорствува.
Навеждат се пред буйните пороища
дърветата, за да запазят клоните;
от корен пък загиват упоритите.
Тъй кораб, който със платна опънати
упорствува пред вятъра — обърнат в миг,
ще продължи да плува, но... към дъното.
Смекчи гнева си, отмени присъдата!
И ако мога да изкажа мнение
и аз, младежът, казвам, че е най-добре
човек да притежава всички знания.
Ако пък не (това не става всякога),
добър съвет да чуеш, пак е хубаво.

__ХОР__

Ако приказва право, царю, чуй го ти.

(Към Хемон.)

А ти — баща си чуй. Добре говорихте.

__КРЕОН__

На моите години от младежа ли
да уча как се разсъждава правилно?

__ХЕМОН__

Ако греша, недей. Младеж съм, истина.
Не възрастта, делата нека гледаме.

__КРЕОН__

Да, дело е да тачиш беззакония!

__ХЕМОН__

Не бих те молил да щадиш престъпните.

__КРЕОН__

Не е ли заловена в престъпление?

__ХЕМОН__

Народът в Тива не говори същото.

__КРЕОН__

Градът ли ще диктува моята заповед?

__ХЕМОН__

Говориш като много млад, не виждаш ли?

__КРЕОН__

Не трябва ли тук аз да бъда властникът?

__ХЕМОН__

Не може град да бъде на един човек!

__КРЕОН__

Какво, нима градът не е на вожда си?

__ХЕМОН__

Прекрасно би царувал над пустинята!

__КРЕОН__

(Към Хора)

Воюва заради жената, явно е.

__ХЕМОН__

Ако жена си ти! За теб се грижа аз!

__КРЕОН__

Да, като съдиш татка си, негоднико!

__ХЕМОН__

Та виждам, че несправедливо действуваш!

__КРЕОН__

Несправедливо — че си пазя царството!

__ХЕМОН__

Не, ти погазваш божеските почести!

__КРЕОН__

Какъв позор! Жена те е поробила!

__ХЕМОН__

Ти няма да ме видиш роб на низости.

__КРЕОН__

И, значи, цялата ти реч — за нея е?

__ХЕМОН__

... за теб, за мен, за адските владетели...

__КРЕОН__

Ти жива няма да я вземеш никога!

__ХЕМОН__

Тя ще умре, но ще погуби някого.

__КРЕОН__

Дошъл си да заплашваш мен, безсрамнико!

__ХЕМОН__

Какви заплахи — срещу празни приказки!

__КРЕОН__

Ще има да се каеш, празноглавецо!

__ХЕМОН__

Говориш, а не слушаш моя отговор.

__КРЕОН__

Хей, робе, стига с твойто бръщолевене!

__ХЕМОН__

Назвал те бих безумен — но баща си ми!

__КРЕОН__

Ах, тъй? Кълна се, не за свое щастие
ти хвърляш тези ругатни в лицето ми!
Я бързо доведете таз омразница,
за да загине тук, пред годеника си!

__ХЕМОН__

Не, само не пред мене, не мисли това!
Пред мене тя не ще умре, а твоите
очи не ще ме видят вече никога!
Безумствуй пред своите приятели!

(Излиза.)

__ХОР__

Излезе, господарю, той с ужасен гняв.
Беда вещаят в тая възраст болките.

__КРЕОН__

Да мисли и да върши свръх човешкото,
той няма да спаси от смърт девойките.

__ХОР__

И двете смяташ да убиеш, тъй ли е?

__КРЕОН__

Не, ти си прав, изключвам непричастната.

__ХОР__

Каква съдба си отредил за другата?

__КРЕОН__

Ще кажа да я отведа в пустинен кът
и да я скрия в каменно подземие.
Храна ще сложим само за очистване
от грях, за да избегнем осквернение.
Да моли ада, който тя единствено
почита — може той да я спаси от смърт,
или тогава най-подир ще види тя,
че празен труд е да почиташ мъртвите!

(Излиза.)

Трети стазим

__ХОР__

Строфа

Ти, Еросе, всепобеден в бой,
ти, който се нахвърляш към своите роби,
ти, който прекарваш всяка нощ
над нежни момински бузи —
по далечни морета странствуващ ти, влизащ
и в малкия полски дом.

Тебе никой не може да избегне — нито бог,
ни смъртен, мимолетен човек: безумен е
твоят пленник.

Антистрофа

На честните — отклоняваш ти
ума към злото и тласкаш ги към гибел.
Пак ти раздуха и този спор
на кръвно близки хора.
Побеждава копнежът, който блести светло в
очите на тая жена,

толкоз прелестна! Той е равен на велик
закон
световен. Непобедима, така си играе богиня
Афродита.

Четвърти епизод

__ХОР__

Ала ето сега, че пристъпвам и аз
тоя царски закон, като гледам това,
и не мога поройните сълзи да спра,
като виждам към тъмния брачен чертог
Антигона навек да отива!

(Влиза Антигона, водена от стражи.)

__Комос__

Първа строфа

__АНТИГОНА__

Ах, гледайте вий,
граждани на града ми,
как за последен път
днес вървя и за сетен път
гледам слънце, което вече
няма да зърна! Хадес,
който всичко приспива, към брега,
на Ахерон ме е повел
жива, недочакала брак!
И никой никога сватбен химн
за мене не е редил!
Ах, мой жених Ахерон ще бъде — в ада!

__ХОР__

Но богата с похвали, прославена, ти
ще отидеш в оная мъртвешка земя —
не сломена от болест, която топи,
не получила удар от вражески меч,
а свободна и жива — единствена ти
между смъртните — в ада ще слезеш.

Първа антистрофа

__АНТИГОНА__

Научих и аз —

бил е печален краят,
там, при Сипил островрѣх,
на фригийската чужденка,
на Ниоба — сякаш бръшлян,
камъкът в миг я обгърнал.
Тя се топи, а ни проливен дъжд
(тъй казва людската мълва),
нито сняг я оставя за миг.

Облива с плачещи вечно очи
върха. Като нея днес
и мен приспива навеки божеството.

__ХОР__

Но богиня бе тя и родена от бог.*

[* _Но богиня бе тя и родена от бог_ — Ниоба била внучка на
Зевс.]

Ний сме смъртни, и смъртен е нашият род.
Ала чест е да кажат за твоята смърт,
че и ти си получила жребий на бог.
Но понасяй сега като нея и ти —
във живота, и после — в смъртта си!

Втора строфа

__АНТИГОНА__

Присмива се! Родни, бащини богове!
Защо се присмиваш? Чуй!
Чуй! Още съм жива!
Граде мой, вий честити
мъже на моя роден край!
Уви, диркейски изворе свещен,
тивански лес, колесници бойни — вас —
за свидетели аз призовавам днес!
Как, без да съм оплакана от свой човек,
и по какъв закон ще вляза във нечувания гроб!
Горко ми! Клет а аз!
Ах, аз не съм ни с живите, ни с мъртвите,
и нито съм в смъртта, нито в живота съм!

__ХОР__

До крайна смелост стигна ти,
но падна пред високия трон
на Справедливостта, дете.
Навярно тежък бащин грях заплащаш.

Втора антистрофа

__АНТИГОНА__

Докоснахте вий най-болната моя мисъл —
съдбата на моя триж
клет баща и на всички
в нашата къща, в славния
род на Лабдакидите.

Уви! Проклето майчино легло
и брачна нощ в прегръдките на своя син
(моя майко злочеста!), на моя баща,
в която се родих и аз, нещастната! *1

[*1 Антигона говори за кръвосмесителния брак на Едип и Йокаста,
от който се родила и самата тя.]

Проклетата и безбрачна, днес при тях отивам аз.

Горко ми! Братко мой!

Ти, който се обвърза със нещастен брак,
ти, мъртвият, погуби мене, живата!*2

[*2 Антигона смята за причина на своята смърт брака на Полиник. Полиник се оженил за дъщерята на аргоския цар Адраст. Последица от този брак е участието на Полиник в похода на седемте вожда срещу Тива, което донася и неговата смърт. Смъртта на Полиник налага на Антигона да се погрижи за изпълнението на „свещения дълг“ — за погребението на мъртвия брат. Тя изпълнява дълга си, но бива осъдена на смърт.]

__ХОР__

Да тачиш мъртвите, е дълг
благочестив, ала властта
на царя не престъпвай ти.
От непреклонния си нрав загиваш.

Епод

Без плач на свои, без другар, безбрачна
клетница — вървя
в този път определен!
Няма да мога все да гледам свещения
слънчев зрак, злочеста аз!
И за участта ми няма никой близък да скърби.

(Влиза Креон.)

__КРЕОН__

Хей, чуйте! Ако вик и плач помагаха
пред смърт, те никога не биха спирали!
Водете я по-бързо! Затворете я,
тъй както повелих, в покритата гробница!
Сама я оставете — да умре от глад
или пък — да живей в такова жилище!
Да, чисти от кръвта ѝ са ръцете ни,
а тя не ще живее между хората.

__АНТИГОНА__

О, гроб, чертог мой брачен, мое жилище
подземно, вечен мой пазач! Отивам аз
при скъпите си, от които толкова
сред мъртвите прибрала е Ферсефаса*1!

[*1 _Ферсефаса_ е поетически облик на името Персефона.]

Последна слизам — най-злочеста клетница,
преди да са изтекли още дните ми.

Но храня твърда вяра, че отивам там
любима на баща, на тебе, майчице,
така любима и на тебе, братко мой!

Когато вие паднахте, с ръцете си
измих ви, украсих ви, възлияния
направих аз. И днес понеже твоя труп
погребях, Полиник, пострадах толкова.

Достойно те почетох според умните.

И майка ако бях, и ако моят мъж
изгниваше на пътя, срещу волята
на гражданите тъй не бих постъпила.

Какъв закон би оправдал словата ми?

Та без съпруг — за друг се бих омъжила,
и без дете — от други бих го имала.

Но мъртви днес са моите родители
и брат не ще да имам вече никога.*2

[*2 Наивността на тия стихове не се нуждае от доказателства.

Гьоте казва, че би бил радостен, ако някой остроумен изследвач докаже,
че те са неавтентични.]

Затуй на тебе аз въздадох почести.

Ала Креон реши, че съм престъпница,
че дръзвам на ужасно дело, братко мой!

И той сега ме води силом, грабната —
без брак, без брачни песни, без съпружеска
любов, без нежна рожба на гърдите ми.

Напусната от близки, аз, нещастната,
отивам жива в бездната на мъртвите.

Какъв закон божествен съм престъпила?
Защо да гледам още, аз злочестата,
небето и кого да моля, щом като
чрез благочестен труд добих безчестие?
За боговете туй ако е правилно,
в смъртта си ще призная — съгрешила съм.
Грешат ли те,

(посочва Креон и хората му)

не искам по-голямо зло
за тях от туй, което те ми сториха.

__ХОР__

Ето, същите вихри неспирно кръжат
в бреговете на нейната скръбна душа.

__КРЕОН__

Но това ще докара сълзи и вик
и на стражите, дето се бавят така!

__АНТИГОНА__

Ах, горко ми! За моята скорошна смърт
тия думи говорят!

__КРЕОН__

Аз не те обнадеждавам, не чакай и ти
да не стане така, както аз съм решил!

__АНТИГОНА__

Бащин град на тиванската родна земя,
и вий, богове на дедите!
Ето, водят ме, няма избава!
Вий, тивански старейшини, виждате как,
от кого — последна от царския род,
аз понасям такава беда за това,

че изпълних дълга благочестен!

(Стражите извеждат Антигона.)

Четвърти стазим

Първа строфа

Тъй небесният зрак
някога бе отнет
в медния тесен затвор
и на самата Даная,
в гробен брачен чертог бе скрита и окована тя.*

[* На Акризий, цар на Аргос, било предречено, че ще умре от ръката на внук, който ще му роди дъщеря Даная. Акризий заключил Даная в медна кула, но Зевс проникнал при девойката, преобразен на златен дъжд. Даная родила Персей, който убил дядо си.]

Да, а беше от род
славен, дете, дете!
Под сърцето й бе
златороденият Зевсов син.

Страшна сила е тя — силата на съдбата.

Ни щастието, ни Арей,
ни крепостта, ни черните
бучащи кораби ще я избягнат.

Първа антистрофа

Тъй сина на Дриант,
цар на едонците*1, с гняв,

[*1 Ликург, цар на тракийското племе едонци, се възпротивил на въвеждането на Дионисовия култ в своята страна, поради което богът го лишил от разсъдък. Умопомраченият цар бил затворен в тъмница.]

вечно буйнокипящ,
Бакхус затворил в тъмница
с каменни стени, защото е бил безумно горд.
Та изтекла така

страшната буйна мощ
на беса му и той
в миг видял, че обижда бог
в своя избликнал бяс, със своите хулни думи.

Поискал факлите да спре
и вдъхновените жени
на Дионис — и музите разсърдил.*2

[*2 В дълбока древност музите и Дионис били свързани чрез общ култ в Тракия.]

Втора строфа

А при тъмните бездни на двойното море*1

[*1 _Двойното море_ — Мраморно и Черно море (Пропонтида и Евксински Понт).]

е брегът на Босфора. Там лежи
и Салмидес суров,
дето Арей,
почитан в онзи край, видял
страшните рани по лицата
на двамата Финеевци — очите им,
жадуващи възмездие, извадила
една ужасна жена със своите кървави
ръце и със совалката заострена.*2

[*2 Хорът засяга историята на Клеопатра, дъщеря на северния вятър Борей, и на двамата ѝ сина. Клеопатра била омъжена за Финей, цар на Салмидес в Тракия, и от него имала синове Плексип и Пандион. По-късно Финей се оженил за Идея, дъщеря на Дардан, и хвърлил Клеопатра в тъмница. Според една версия на преданието той сам ослепил синовете си; според друга, която застъпва и Софокъл, Плексип и Пандион бил и ослепени от Идея, която избола очите им със совалка.]

Втора антистрофа

В изнемога оплаквали своите беди
те, деца от нещастния майчин брак.
Тя била от рода,
древния род,

на Ерехтей. В далечен край,
в своите пещери незнайни,
била тя, бореадата*, отгледана
[* _Бореадата_ — т.е. дъщерята на Борей, Клеопатра.]
сред бурите на татка си, сред студ и лед
родена от безсмъртни — бърза, вихрена.
Но пак я стигна вечната Съдба, дете.

Пети епизод

(Влиза Тирезий, воден от дете.)

__ТИРЕЗИЙ__
Тивански първенци, дойдохме двамата
с очите на единия. За слепия
не е възможен пътът без водача му.

__КРЕОН__
Що ново има, стари ми Тирезие?

__ТИРЕЗИЙ__
Ще ти обадя, слушай прорицателя.

__КРЕОН__
До днес не съм отхвърлял твое мнение.

__ТИРЕЗИЙ__
И водиш затова добре държавата.

__КРЕОН__
От опит аз познавам добрините ти.

__ТИРЕЗИЙ__
Мисли, че пак се люшка твойто щастие!

___КРЕОН___

Що има? Аз треперя от словата ти!

___ТИРЕЗИЙ___

Ще разбереш от знаците на моето
изкуство. Бях на стария гадателски
престол, където сбират се пернатите,
и чувам странен звук на птици — носят се
с неясен шум и с бесни странни писъци.

Усетих как със нокти се разкъсваха,
разбрах — свистяха яростно крилата им.

Обзет от страх, над огъня в олтарите
поставих бързо жертви, но от жертвите
не пламна огън — в пепелта се стичаше
стопена тлъстината на бедрата им.

И пушеше, и пръскаше, и злъчен дим
из въздуха се вдигна, и оголени
от тлъстината, лъснаха се костите.

Зловещи жертви, тъмно предсказание!

И всичко туй научих от това дете.

То води мене, аз пък водя другите.

Градът повече тъй от твойта заповед.

Че Всеки наш олтар и Всеки жертвеник
изпълнили са птиците и псетата
с останките на клетия Едипов син.

И не приемат вече ни молебствия,
ни жертви, нито жертвен дим безсмъртните.

И птиците не ни вещаят щастие —
напили са се с кървите на мъртвия.

Това мисли ти, сине мой! Та хората
изпадат до един във прегрешения.

Но и да съгрешиш, не си в нещастие,
не си във безразсъдство, щом попаднал в зло,
разкайваш се и не оставащ твърд в греха.

Да, няма поглед правилен упорството.

Но остави, не позори умрелия!

Та храброст ли е да убиеш мъртвия?
Говоря за доброто ти. Приятно е
да слушаш благ съвет, щом полза носи той.

__КРЕОН__

Вий всички, старче, все във мене целите,
като стрелци, и нито ясновидството
ме пощади! А пък отдавна моите
роднини ме измамиха, продадоха!
Да, спечелете, накупете златото
на Сарди и богатствата на Индия!*

[* _Сарди_ — столица на Лидия, царство на баснословно богатия
Крез. _Индия_ в древността била прочута като страна на несметни
богатства.]

Но него вие в гроб не ще положите!
Макар орлите Зевсови на късове
при Зевса да го носят, под престола му —
не се боя, че туй е грях! Погребване
за него аз не ще допусна! Знам добре:
не могат хора да сквернят небесните.
Но чуй, Тирезий, старче, и най-хитрите
пропадат срамно, щом говорят хубаво
позорни думи от користолюбие!

__ТИРЕЗИЙ__

Уви!
Разбират ли, замислят ли се хората...

__КРЕОН__

Какво? Какви са тези общи приказки?

__ТИРЕЗИЙ__

... какво богатство е за всички разумът!

__КРЕОН__

Каквото зло е, мисля, безразсъдството.

__ТИРЕЗИЙ__

Но тебе тази болест е прихванала!

__КРЕОН__

Не искам да обиждам прорицателя.

__ТИРЕЗИЙ__

А правиш го — наричаш ме лъжлив пророк!

__КРЕОН__

Пари обичат всички предсказатели.

__ТИРЕЗИЙ__

Царете пък — позорно богатеене!

__КРЕОН__

Но знаеш ли, че казваш туй пред царя си?

__ТИРЕЗИЙ__

О, да, нали от мене имаш царството!

__КРЕОН__

Мъдрец си, но обичаш ти неправдата!

__ТИРЕЗИЙ__

Ще ме принудиш да разкрия скритото!

__КРЕОН__

Кажи, но не със поглед към облагите!

__ТИРЕЗИЙ__

За твое благо, смятам, са словата ми!

__КРЕОН__

Знай, няма да подкупиш мисълта ми ти!

__ТИРЕЗИЙ__

Но запомни, че няма много кръгове
във бързия си бяг да стори слънцето,
когато ще дадеш мъртвец от своето
сърце — за друг един мъртвец възмездие!
Задето хвърляш под земята жив човек
и го затваряш във позорна гробница,
а тук задържаш мъртъв труп, с подземните
непричастен, лишен от гроб и почести.
И ни на тебе, нито на безсмъртните
е дадено това, но ти насилничиш!
Затуй те дебнат зорко отмъстителки
за ад, за горни богове — Еринии,
и те ще ти платят според делата ти!
Но помисли — подкупен не говоря ли
и тези думи? Туй ще кажат воплите
и на мъже, и на жени в двореца ти.
Враждебни, виж, надигат се държавите,
чиито мъртви граждани от кучета,
от зверове и птици са погребани,
а скверен дъх долитал е в олтарите.
Стрелите си изпратих с огорчение,
с възпламнал гняв направо към сърцето ти —
като стрелец. Не ще избегнеш болката.

(Към детето.)

А ти, дете, води ме в къщи. Нека той
излее своя гняв върху по-младите,
да се научи да държи езика си
и неговият дух да стане по-добър!

(Излиза.)

__ХОР__

Отиде си след страшни предсказания!
Но, царю, знаем ний — откакто моята
коса от черна става бяла, — никога
лъжа не е продумвал за държавата!

__КРЕОН__

И аз разбрах, и в трепет е сърцето ми!
Да му отстъпя! Страшно! Но ужасно е
проклятие да порази душата ми!

__ХОР__

Креоне, нужно е благоразумие!

__КРЕОН__

Кажи какво да правя, подчинявам се!

__ХОР__

Върви, пусни на свобода девойката
и положи във гроб трупа на мъртвия!

__КРЕОН__

Това ли? Да отстъпя е съветът ти?

__ХОР__

По-бързо, царю! Тичат бързоногите
злочестини и стигат в миг виновника!

__КРЕОН__

Оставям с мъка своето решение
Не ща с Необходимостта неравен бой.

__ХОР__

Върви, стори го, не възлагай другиму!

__КРЕОН__

Ще ида ей сега. Слуги, отивайте —

и вие тук, и всички други! Грабвайте
секири и към хълма бързо тичайте!
А аз изменям първото си мнение:
сам връзвах, сам ще върна свободата й.
Боя се да не би общопризнатите
закони да е най-добре да следваме!

(Излиза.)

Пети стазим

__ХОР__

Първа строфа

Многоименни*1 боже! Ти, на Кадмовата щерка

[*1 _Многоименни_ — обръщение към Дионис. Дионис наистина имал много имена и прозвища: Бромий, Евий, Якх (Акхос), Дитирамб, Бакх (Бакхос, Бакхус) и др. Кадмовата щерка, за която говори хорът, е Семела.]

гордост и на Зевс Гръмовержец — син!

На славната земя

на Италия*2 — страж си ти!

[*2 Много лозарски области в Италия (особено във Велика Гърция) почитали Дионис като свой покровител.]

Ти владееш в общия скут

на Деметра в Елевзин!

О, Бакхе, който живееш в Тива, в родния град

на вакханките, дето текат

влажните струи на Исмен,

при драконовото поле!*3

[*3 _При драконовото поле_ — там, където Кадъм посял зъбите на дракона.]

Първа антистрофа

На двувърхата скала те е съгледал светъл

дим — където вият буйни хора

корикските моми*1,

[*1 _Корикски моми_ — нимфите от Корикската пещера на планината Парнас, които участвували във вакхическите празненства.]
дето Касталия струи.

И бръшляновият склон
на низейските*2 планини,

[*2 _Низейски_ — от Низа, име на няколко селища в Гърция. Тук Хорът има пред вид Низа на остров Евбея.]

и бреговете гроздообилни с вик, „ево!“ —
вик безсмъртен — изпращат теб
да навидиш долу, в града,
на Тива всеки кръстопът.

Втора строфа

Почиташ този град пред всички други, както
някога тя —

майка ти, сразена с гръм.

Днес, когато целият град
е обхванат от тежка беда,

при нас ела с пречисти нозе! Парнаските
гори премини или вълните на пролива!

Втора антистрофа

Ти, хороводец на звездите, които дишат
пламък, ти,

цар на нощни веселби,

роден Зевсов сине, ела,

царю, при нас! Ела, повел

тиадите*, които безумни цяла нощ

[* _Тиади_ — вакханки.]

прославят с хора тебе, Якхос, своя цар!

Екзод

(Влиза Вестител.)

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Съседи вий на Кадма и Амфиона,
ни укор, ни похвала за живота ни
бих казал аз, додето продължава той.
Съдбата вдига, тя захвърля в бедствия
щастливци и нещастници. И никакъв
пророк не съществува за съдбата ни.
Аз мислех, че Креон е за завиждане.
Земята той спаси от враговете ни.
Поел властта, самичък управляваше
града и на добри деца се радваше.
И днес — изчезна всичко. Да, изгуби ли
човекът своите радости, не смятам аз,
че той е жив — за мене той е жив мъртвец.
Безчет да бъде в тоя дом богатството,
живей сред царски блясък; ала нямаш ли
в живота си човешка радост, другото
е по-нищожно на дима от сянката.

__ХОР__

Каква беда е стигнала царете ни?

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Те — мъртви са. Вината е у живите.

__ХОР__

Но кой е жертвата и кой — убиецът?

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Загина Хемон. Прободе го ръката му.

__ХОР__

Чия — на Хемон ли или на татка му?

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

На Хемон — гневен, че е тя погубена.

__ХОР__

Как твоите думи, жрецо, се изпълниха!

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Тогава трябва да обмислим другото.

__ХОР__

Но, виждам, иде Евридика, бедната
Креонова съпруга. За сина си ли
е чула, или тук я води случаят?

(Влиза Евридика, подкрепяна от слугини.)

__ЕВРИДИКА__

Съграждани, аз чух какво говорите.
Поисках да отида към богинята
Палада, за да изрека молбите си.
И тъкмо бях вратата аз отключила,
когато мигом порази ушите ми
вестта за страшно бедствие. Уплашена,
се люшнах аз в ръцете на слугините
в несвяст. Кажете ми какво говорехте!
Ще слушам аз, която тъй съм страдала!

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Ще кажа аз, царице скъпа, сам видях
и няма да пропусна нищо истинно.
Защо да те теша? Нали ще видите,
че съм излъгал. Правото е хубаво.
Като прислужник следвах аз съпруга ти
към оня хълм, където беше тялото
на Полиник, разкъсано от кучета.
Богинята на пътищата* молихме

[* __Богиня на пътищата__ е Хеката, която отъждествявали с

Персефона.]

и Плутона — да бъдат снизходителни.
Трупа измихме и със свежи клончета
останките му изгорихме, вдигнахме
след туй от родна пръст високо гроба му,
па тръгнахме към сводестата каменна
ужасна брачна стая на девойката.
Но някой чува отдалече остър вик
от гроба, който бе лишен от почести,
и тичешком обажда на владетеля.
При всяка стъпка той долавя смътния
плачевен глас по-ясно. В миг изохка той
и скръбно заговори: „Аз, нещастният!
Дали познах? Не е ли най-нещастен път
от пътя, който съм изминал — днешният?
Дочух сина си! Тичайте, прислужници,
при гробницата, отместете камъка,
поставен върху входа ѝ, през отвора
навлезте и разгледайте дали не е
там Хемон, или — мамят ме безсмъртните!“
Той бе така смутен! По царска заповед
задирихме. И вътре, чак до дъното,
видяхме — Антигона бе увиснала
на връв, която тя сама усукала,
а паднал, той през кръста я прегръщаше.
Любимата жена, делата бащини
и своя брак нещастен той оплакваше.
Когато го видя, Креон избухна в плач,
затече се и викна в отчаяние:
„Какво си сторил, клетнико? Без ум ли си?
Кажи, каква беда те е погубила?
Излез, дете, на колене те моля аз!“
А той погледна диво и с презрение
и без да промълви, изтегли меча си
двуостър. С бяг се отклони от удара
Креон и той не го улучи. Бедният!

Тъй както беше гневен сам на себе си,
опря и блъсна меч в слабините си
и немощен, в съзнание, девойката
обгърна той. Захърка, бликна буйна кръв
и бледите ѝ бузи се намокриха.
Лежи мъртвец до мъртвата. Нещастният!
Във ада своята сватба отпразнува той,
като показва нам какво нещастие
за смъртния човек е безразсъдството!

(Евридика излиза.)

__ХОР__

Що значи туй? Не каза тя ни думица —
ни лошо, ни добро — и, виж, отиде си!

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

И аз съм в трепет, но все пак — надявам се,
че смята тя за непристойни воплите
навън. Ще влезе вътре, на слугините
ще каже своята скръб, ще плачат заедно.
Разумна е, не ще изпадне в слабости.

__ХОР__

Не знам. За мен и мъртвото мълчание,
и празната гълчава носи бедствие.

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Ще видя, като вляза сам в палатите,
дали не крие нещо лошо в своето
възбудено сърце. Ти казваш хубаво:
опасно е и мъртвото мълчание.

(Излиза.)

__ХОР__

Но и сам господарят пристига при нас,
като носи в ръцете си ясният знак —
ако мога да кажа — на зло, за което
не друг, а той сам е виновен!

КОМОС

(Влиза Креон с трупа на Хемон в ръце.)

Първа строфа

__КРЕОН__

Уви!

Жестоко греши умът заблуден
и смърт носи той!

О вий, които гледате
убиец и убит, тъй близка по кръв!
Ужасна съдба, решена от мен!
О сине любим, ти падна тъй млад!

Горко ми, горко!

Отиде си ти

по моя вина, не твоя, дете!

__ХОР__

О, колко късно ти съзираш Правдата!

__КРЕОН__

Уви!

Сега разбрах, нещастен аз! Главата ми
срази някой бог със тежка ръка
и в пътя на жестокостта ме тласна той!
Той стъпкваше вред пред мен радостта!
Безсмислен, уви, е людският труд!

(Влиза Вестител.)

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

О, царю, имаш всичките нещастия!
Едното е в ръцете ти, а другото —
дошъл си, сякаш, за да видиш в къщи!

__КРЕОН__

Какво, няма по-лошо и от лошото?

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Жена ти — нежна майка на умрелия
твой син — е мъртва. Падна, с меч прободена.

Първа антистрофа

__КРЕОН__

О-о!
Безмилостен, адски пристан, защо,
защо ме погубваш?
Ти, който носиш тая вест
за страшни беди — какво казваш ти?
Ти мъртъв човек отново уби!
Какво, сине мой? Какво ми вестиш?
Горко ми, горко!
До мъртвия син
е паднала в кръв и мойта жена!

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Ти можеш да я видиш вече — ето я!

(Внасят трупа на Евридика.)

__КРЕОН__

О-о!
Аз виждам, клетник, второто нещастие!
Каква ли беда остава за мен?

Трупа на своя син държа в ръцете си
аз, клетник, и нов мъртвец е пред мен!
О, майко злочеста! О, бедно дете!

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Пред жертвеника с остър меч затвори тя
загасващите си очи с ридания
по Мегареевата смърт прославена,*

[* _По Мегареевата смърт прославена_ — Креон пожертвувал своя
син Мегарей, за да умилостиви бог Арей и спаси Тива от обсадата на
седемте вожда.]

по Хемон... После зареди проклетия
по теб, убиеца на синовете си.

Втора строфа

__КРЕОН__

Горко ми, зорко!
Сразява ме страх! Защо досега
не ме е сразил двуостър меч?
Нещастник съм, уви, уви!
В безкрайна беда заплетен съм аз!

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

В предсмъртния си час те обвиняваше
като причина за смъртта на двамата.

__КРЕОН__

Кажи ми как се раздели с живота си.

__ВЕСТИТЕЛЯТ__

Сама сърцето си прониза, след като
узна плачевната съдба на Хемона.

__КРЕОН__

Горко ми, горко! Ах, никой в света

не ще сподели таз моя вина!
Да, аз те убих, нещастният аз,
да, вярно е, аз! По-бързо, слуги,
водете ме вън, далече оттук!
Не съм вече жив! Мъртвец съм от днес!

__ХОР__

Добро желаяш, но добро — в страдание.
Че най-добри са кратките страдания.

Втора антистрофа

__КРЕОН__

Ела, ела,
яви се, о, смърт, и ти донеси
желания край на моя живот!
Яви се, ела!
Дано не дочакам другия ден!

__ХОР__

За днес да мислим. Другото е бъдеще.
За бъдещето други имат грижата.

__КРЕОН__

Помолих да получа най-желаното.

__ХОР__

Сега недей се моли. Отредената
съдба не могат да избягнат смъртните.

__КРЕОН__

Отведете оттук безчестния мъж,
който тебе, дете, и тебе, жена,
неволно уби! Горко ми! Кого
да погледна, къде глава да склоня?
В ръцете ми всичко погива! О, как

врѫхлетя върху мен сурова съдба!

__ХОР__

За да бъде щастлив тоя земен живот,
първо мъдри да бъдем! Да не грешим
пред небето! Заплащат с големи беди
горделивците своите дръзки слова
и така те се учат
на старост да бъдат разумни!